

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר אילן

The Civil Legal Aid Clinic
in Jewish Law Tribunals

הקליניקה לסיוע אזרחי
על פי המשפט העברי

בס"ד

הקליניקה למשפט עברי

דו"ח סיכום שנה

תשע"ט

אָמֶת וּבִישׁוּפֶט שְׁלוֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם

(זכריה, ח, טז)

מבוא

הקליניקה לסיוע אזרחי על פי המשפט עברי בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן היא חלק ממערך הקליניקות אשר מעניק סיוע משפטי חינם לזקוקים לכך ומטפח בקרב הסטודנטים למשפטים מודעות ומחויבות חברתית לקראת עתידם המקצועי כעורכי דין.

החזון המרכזי של הקליניקה הוא הנכחת המשפט העברי ויישומו בחיי היומיום. הקליניקה שואפת להנכיח באופן משמעותי את ההלכה והמשפט העברי בעולם המשפט בן ימינו, הן כמערכת משפטית עצמאית מפותחת ועדכנית הנותנת שירות נגיש וראוי לכל החפצים בה, והן כמשפט חי ונושם אשר משפיע על עיצוב החוק והפסיקה הישראלים ותורם לעולם המחקר המשפטי הכללי. החזון של יישום המשפט העברי משתלב בחזון הכללי של הקליניקות המשפטיות שבפקולטה למשפטים, תרומה לחברה, סיוע לנזקקים וצדק חברתי כערכים עליהם יושבת החינוך המשפטי של הסטודנטים בפקולטה. הקליניקה לסיוע אזרחי על פי המשפט העברי מחברת בין שני חזונות אלה – יישום של המשפט העברי וההלכה מחד וסיוע לנזקקים מאידך, והכל תוך שאיפה לחנך את הסטודנטים שלא מדובר בחזון אוטופי, אלא בכזה הניתן למימוש ולו באופן חלקי כאן ועכשיו.

פעילות ועשייה:

לשם הגשמת החזון פועלת הקליניקה לסיוע אזרחי על פי המשפט העברי בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן לקידום ולפיתוח יישום המשפט העברי במדינת ישראל במספר זירות משמעותיות בהן נחקר ומיושם המשפט בימינו:

1. בתי דין לממונות הפוסקים על פי ההלכה - הקליניקה מייצגת צדדים מיעוטי יכולת המעוניינים להתדיין בפני בתי דין אלה ופועלת להגברת נגישותם לציבור הרחב.
2. עולם המחקר המשפטי האקדמי – הקליניקה מעורבת בפיתוח כלים למחקר יישומי של המשפט העברי ותורמת לכתיבה בתחום.
3. משפטנים והציבור הרחב – הקליניקה פועלת להנגשת המשפט העברי לאוכלוסיות רחבות, ובהם שופטים, עורכי דין וציבור המתעניינים במשפט העברי.

בעבודת הקליניקה שותפים סטודנטים לשנה ג' בלימודי משפטים באוניברסיטת בר אילן, אשר מלווים את הפונים בתיקים, כותבים חוות דעת, ושותפים בפרויקטים המחקריים השונים. בכך נחשפים גם הסטודנטים לתרומה שיש למשפט העברי לתרום לחברה הישראלית העכשווית. סטודנטים אלה בהמשך דרכם ישתלבו בעולם המשפט הן בתחום הציבורי והן בתחום הפרטי. אין ספק שהמודעות שלהם למשפט העברי והיותו משפט ישים מחלחלת ומשפיעה גם על מעגלים רחבים יותר.

בדפים הבאים יפורטו תחומי הפעילות המרכזיים בהם הייתה עסוקה הקליניקה בשנה "ל תשע"ח.

סיוע לפונים בהופעה בפני דין לממונות

מימוש מטרתה של הקליניקה לתרום להרחבת יישום המשפט העברי בחיי המשפט המודרניים, עובר ראשית לכל דרך מתן יעוץ וסיוע למיעוטי יכולת להציג את טענותיהם בפני בתי דין לענייני ממונות. זאת בהתאם להוראות חוק הבוררות בישראל המתיר לצדדים המעוניינים בכך לנהל את הסכסוך הכספי שהתגלע ביניהם בבתי דין הפוסקים על פי ההלכה במקום לפנות לבתי משפט אזרחיים.

עד כה טפלה הקליניקה במאות תיקי פונים אליה. חלק מהפניות מתגבשות לכדי תביעות משפטיות בבתי הדין לממונות, כאשר הקליניקה מלווה את הפונים החל מחוות דעת ראשונית, דרך גיבוש כתב תביעה, ולעיתים אף בסיוע וייצוג בפני בית הדין וכתובת סיכומים.

דוגמאות לתיקים בהם ניתן פסק דין השנה:

החזר שכר דירה בגין רעשי בניה

התובעים זוג והורים לארבעה ילדים, התגוררו בשכירות בדירה בת 4 חדרים, בהתאם להסכם שכירות לשנה.

בחלוף פחות משבעה חודשים מעת שנכנסו התובעים להתגורר בדירה, החלו מתחתיה עבודות חציבה, סלילה ובנייה מסיביות להרחבת הכביש שמעליו ממוקמת מרפסת הדירה. העבודות כללו מגוון כלים מכאניים גדולים ומרעישים, ובפרט מכונת קידוח קרקע (בגובה של כ-10 מטרים) שגרמה לרעש חריג ובלתי נסבל במשך היום כולו מהשעה 7:00 בבוקר ועד הערב, לאורך ימי השבוע (א-ה). מלבד הרעש הנוראי, הקידוח הרעיד את בניין הדירות וגרם לענני אבק גדולים שחדרו לדירה באופן שלא מאפשר לנשום. התובעים סבלו קשות מהרעש, הרעידות והאבק, ובפרט סבלה מהם התובעת, אשר הייתה בהריון ושהתה בדירה רוב שעות היום לצורך טיפול בילדם הקטן של התובעים, פעוט בן שנתיים.

לנוכח הרעש והאבק שהחמירו עם הזמן, נאלצו התובעים בשלהי חודש אפריל לארוז את חפציהם ולנסוע לבית הורי התובעת, ובשלב זה נוכחו לדעת כי לא יוכלו להמשיך להתגורר כך בדירה. משום כך הם פנו לנתבעים, בעלי הדירה ועדכנו אותם על מצב העניינים בדירה, על העבודות והקידוחים בקרבתה ועל ניסיונם למצוא פתרונות. התובעים החלו לחפש דירה חלופית למגורים, ועד מהרה הם חתמו על חוזה שכירות חדש בדירה אחרת, אליה הם עברו סמוך לאחר מכן. במקביל הם עשו ניסיונות לאתר שוכרים חליפיים, אולם מרבית המגיעים לראות את הדירה נחרדו מרעשי הקידוח ומהאבק ולא היה מעוניינים בשכירתה.

לבסוף נמצא שוכר חלופי: עמותה הדואגת למגורי חיילים. תוכנן לשכן בדירה חמישה חיילים שישהו בה לצורכי לינה בלבד (משעות הערב עד הבוקר), כאשר במהלך סופי השבוע הם ילונו בבתי משפחותיהם והדירה תישאר ריקה. העמותה בקשה להיכנס לדירה באופן מידי, בדיוק למשך התקופה של עד סוף החוזה בין הצדדים והייתה נכונה לקבל על עצמה את כל

התחייבויות התובעים, אולם הנתבעים סרבו לקבל את העמותה עקב חשש לשלמות הדירה ולבעיות עם השכנים ודרשו כי השוכר החלופי יהיה "רק משפחה נורמטיבית".

התובעים המשיכו לחפש שוכרים חליפיים עד שנמצאה משפחה שהסכימה להיכנס לדירה באופן מידי, בתנאי שהחווה יוארך בחודש. לחלופין, המשפחה הסכימה לחתום מיידית על חוזה נוסף לשנה, אך בתנאי ששכר הדירה יפחת בחוזה החדש, בשל המפגעים בסביבות הדירה. גם להצעה זו סרבו הנתבעים.

עקב כך הודיעו התובעים לנתבעים כי הם חדלים מחיפושם אחר שוכר חלופי וכי מבחינתם החווה מבוטל ועליהם להשיב לידיהם את השקים והשטרות שבידיהם וכן את תשלום דמי השכירות היחסיים ששולמו בתקופה שכבר לא התגורר בדירה. הנתבעים סרבו לכך, ובעקבות כך ועל יסוד סעיף בוררות בהסכם השכירות, פנו התובעים לקליניקה בבקשה שתסייע להם להגיש תביעה לבית הדין לממונות שיפסוק בעניין.

בית הדין דן בטענות הצדדים ופסק כי לא ניתן לקבוע בוודאות שהדירה לא הייתה ראויה למגורים, והתמונות והסרטונים שהתובעים העבירו בעניין זה לא שכנעו את בית הדין בטענה זו. לכן, ספק אם הייתה לתובעים עילה לעזוב את הדירה מנימוק זה, ומספק לא ניתן להוציא ממון מהנתבעים על פי הכלל 'המוציא מחברו עליו הראיה'.

עם זאת, לגבי סירוב הנתבעים לקבל את השוכרים החליפיים, נפסק שיש לפרש את הסעיף בחוזה העוסק בשוכר חליפי, באופן שאינו מאפשר לנתבעים להתייחס לנתבעים ב'מידת סדום', כלומר לסרב ללא נימוק מוצדק לכל הצעה מצדם. בנוסף, על פי שו"ע חו"מ סימן סא סעיף טז, יש לפרש את החוזה על פי כוונת הצדדים הנלמדת מהלשון ומההקשר. במקרה דנן את לשון הסעיף המאפשר לנתבעים לדחות הצעות לשוכר חליפי 'מטעמים סבירים', יש לפרש כמחייב מציאת איזון הוגן בין צורכי השוכר לצורכי המשכיר. סירוב הנתבעים להכניס את העמותה החדשים למספר חודשים בודדים ללא שבדקו את הנושא באופן מעמיק, אינו סביר ומעיד על כך שהם סרבו להכיר במצוקתם של התובעים.

לכן נפסק מדין פשרה כי הנתבעים יחזירו לתובעים מחצית מגובה דמי השכירות ששילמו בתקופה שלא התגוררו בדירה ועד שנמצא שוכר חלופי.

ליקויי בניה

התובעים, קבוצה של חמש משפחות, רכשו מהנתבעת, חברת בניה, דירות בפרויקט בנייה שלה. בשנים הראשונות התגלו ליקויי בנייה עליהם דווחו שוב ושוב לנתבעת, אולם היא לא תקנה את הליקויים, ביניהם ליקויי רטיבות חמורים. תובעים הגישו תביעות כנגד הנתבעת לבית המשפט, בדרישה לקבלת פיצויים כספיים שיאפשרו להם לתקן את הליקויים בכוחות עצמם, אולם בית המשפט הפנה אותם לבית דין לממונות הפוסק על פי ההלכה, על יסוד סעיף בוררות בהסכם רכישת הדירות עליו חתמו. התובעים פנו לקליניקה על מנת שתסייע בהגשת התביעה.

על יסוד חוות דעת מהנדס מומחה מטעם התובעים על הליקויים, הוגשה תביעה שכללה גם פיצוי על נזקים עקיפים שנגרמו עקב הליקויים. בבית הדין התקיימו מספר דיונים בייצוג הקליניקה, שבהם טענה הנתבעת כי הליקוי העיקרי בדירה הוא עיבוי (קונדנסציה) שהתובעים היו יכולים להתגבר עליו על ידי שימוש שונה בדירה – בין השאר על ידי אוורור רחב יותר של

הדירות. הנתבעת טענה גם שהיא פעלה לפי התקנים המחייבים בארץ ולכן גם אילו הייתה לתובעים בעיה קשה מאד של עיבוי, אין בכך להצביע על ליקוי שעליה לתקן. בנוסף, הנתבעת בקשה שאם יחליט בית הדין לחייב אותה בתיקון הליקויים, היא כחברה קבלנית, תבצע את התיקון בעצמה – דבר שיחסוך לה הוצאות מיותרות. אם בכל זאת יחייב אותה בית הדין להעביר את הביצוע לקבלן אחר – היא מבקשת לשלם לקבלן, לא מראש, אלא תמורת ביצוע העבודה בכל שלב.

בהסכמת הצדדים מינה בית הדין מומחה שאישש את קיומם של ליקויים בדירה, והצביע גם על בעיית הרטיבות, מקורה ואופני הטיפול בה. בפסק הדין שניתן, דן בית הדין בשאלות האם כשל בתפקוד הדירה די בו לבטל מקח או לחייב את הקבלן בתיקונו גם כשהקבלן לא חרג מהתקנים והתקנות המקובלים? ומתי מתקבלת דרישת הלוקח לא לאפשר לקבלן שחויב בדין לתקן את הבית לבצע את העבודה בעצמו?

לאחר דיון הלכתי ועיון בחוק הנוהג, פסק בית הדין כי יש לקבל את חוות דעת המומחה מטעם בית הדין שקבע כי ישנם ליקויים בדירה, ויש לדחות את טענתה של הנתבעת כי הליקויים נובעים משימוש לא נכון בדירה וכי עמדה בתקן ולכן אין חובתה לפצות בגין ליקויי הרטיבות. כן פסק כי התובעים זכאים לתקן את הליקויים בכוחות עצמם על חשבונה של הנתבעת, שכן נתנו לנתבעת הזדמנות לתקן את הליקויים והיא לא עשתה כן. לכן, על הנתבעת לשלם את הסכומים הנדרשים לתיקון הליקויים לאחר הצגת התובעים חוזה חתום ומחייב עם קבלן לבצע את התיקונים בגינם נפסקו התשלומים. מעבר לכך, סירוב הנתבעת במשך שנים לתקן את הליקויים גרם לנתבעים קושי ועגמת נפש, ובית הדין פסק להם פיצוי הולם גם בגין כך.

קובץ תקצירי פסקי דין לענייני ממונות

הקליניקה מפרסמת מידי כחצי שנה עלון ייחודי ובו תקצירי פסקי דין שנתנו בשנים האחרונות בנושאים ממוניים שונים. בחמש השנים האחרונות פורסמו תשעה קבצים: הראשון שבהם עסק בסיום יחסי עבודה, הקובץ השני עסק במקח טעות, השלישי בבתיים משותפים, הרביעי בנוזקי ממון, החמישי בשותפויות, השישי בזכויות יוצרים, השביעי בביטול שכירות דירה, השמיני ברישום מקרקעין והתשיעי בשקים. הגליון העשירי שאמור לצאת מקרוב יעסוק בתיווך מקרקעין.

הגליונות מופצים למאות מנויים, בהם רבנים, דיינים, משפטנים, עורכי דין, חוקרי המשפט העברי, ספריות אקדמיות ותורניות ועוד.

המוטיבציה לרכז ולפרסם תקצירים של פסקי הדין הניתנים בבתי דין לממונות הפוסקים על פי ההלכה, נובעת מריבויים של בתי הדין ומהמדיניות ההלכתית השונה הנוהגת בהם. הקליניקה סבורה כי ריכוז פסקי הדין העוסקים בנושא אחד, תאפשר להשוות ביניהם, ותוביל למגמה של הפרייה הדדית, ולהגברת האחידות בפסיקה. אחד הגורמים לרתיעה של מתדיינים פוטנציאליים מלפנות לבי"ד הפועלים על פי ההלכה, הוא העובדה שאין מדיניות פסיקה ברורה, אין די תקדימים נגישם, ומתדיינים חשים שבפנותם לבתי דין אלה הם הולכים אל הבלתי נודע. להנגשת פסקי הדין ופרסומם לפי בחוברות נושא, תהיה תרומה של ממש ליישומם בפועל של המשפט העברי.

אכן, התגובות להוצאת הקובץ היו אוהדות ביותר. כך לדוגמה, סגן שר הדתות לשעבר וסגן שר הבטחון בהווה, הרב אלי בן דהן כתב על הקובץ: 'קבלתי בשמחה את הקובץ... ברצוני לשבח אתכם על פועלכם. הרמת קרן המשפט העברי הוא נושא ראשון במעלה המהווה יסוד בחזרה אל מקורותינו... יהיה רצון ותראו ברכה בפרי עמלכם'. הרב אברהם דב לוי, אב בית דין ירושלים לדיני ממונות ולבירורי יוחסין כתב על הגליון: 'אני מודה לכם על ההשקעה הניכרת שהשקעתם במיון החומר, לימודו, עריכתו ועיצובו היפה והקריא לעין. יישר כוחכם, וברכתי שתזכו לערוך ולהוציא קבצים נוספים שבאמתחתכם לתועלת כולם'.

מאמרי דעה אודות הקובץ פורסמו בעיתונות הכתובה והמשודרת.

מיזם מעו"ף – משפט עברי בויקיפדיה

מיזם זה שנחנך בקליניקה בשלהי שנת הלימודים שעברה, נועד להנגיש את המשפט העברי לציבור המשפטנים ולקהל הרחב באמצעות המרשתת. אנו שואפים לכך שברבות הימים והשנים יצטרפו אליו אנשי ונשות משפט והלכה, מן האקדמיה, מעולם המשפט ומבתי המדרש, מן הארץ ומחוצה לה.

המיזם בנוי במתכונת המוכרת של ויקיפדיה. על במת המיזם יעלו ויבואו ערכים מכל תחומי המשפט העברי, ובהם סקירה תמציתית על נושא הערך, בליווי הפניות לספרות עיקרית, על מנת לאפשר הרחבה והעמקה של הנושא הנידון.

בראש המיזם עומד פרופ' יצחק ברנד יחד עם מנהלת הקליניקה ד"ר שפרה מישלוב, והמנחה האקדמי של הקליניקה, ד"ר יעקב חבה. המיזם נערך בחסות תוכנית תייגר למשפט עברי. בשלב זה, הכתיבה הראשונית של הערכים נעשית בידי סטודנטים וסטודנטיות הנוטלים חלק בפעילות הקליניקה, בהנחייה ובליווי של ראשי המיזם ומלומדים נוספים.

זו השנה השנייה שהקליניקה מקדמת פרויקט זה, בשיתוף פעולה עם ויקימדיה – נציגת ויקיפדיה בארץ.

עד כה עלו לאוויר במסגרת ויקיפדיה ערכים מקיפים במשפט עברי בנושא פרשנות חוזה, וערך על כבוד הבריות.

ובימים אלה נמצאים בשלבי בעריכה ועיבוד לקראת העלאתם לאתר ויקיפדיה ערכים נוספים: פשרה במשפט העברי, קבלת מצוות בגיור, סיטומתא, סל התרופות ועוד.

קישור לדף המיזם: [לחץ כאן](#).

חדשות המשפט העברי

הקליניקה מפרסמת מידי סיום סמסטר גליונות 'חדשות המשפט העברי' ובהם תקצירי חידושים בפסיקות בתי המשפט בערכאות השונות, אשר שלבו בדיוניהם מקורות מהמשפט העברי.

הגליונות מופצים לשופטים, דיינים, עורכי דין וכל שוחרי המשפט העברי באשר הם.

עד כה פורסמו חמישה גליונות, ובכוונתנו להמשיך בפרוייקט זה גם בשנה הבאה.

לקריאת גיליון 5 של 'חדשות המשפט העברי שפורסם לאחרונה - [לחצו כאן](#).

לשאר הגליונות כנסו לאתר הקליניקה - [כאן](#).

כנסים במשפט עברי יישומי

מאז הקמתה, מארגנת הקליניקה מידי שנה כנסים המארחים פאנלים של מומחים העוסקים בשאלות רוחב הנוגעות למשפט העברי, וכן משפטים מבוימים הדנים בנושאים משפטיים עכשוויים, בהם הסטודנטים טוענים בפני דיינים בכירים. באמצעות המשפטים המבוימים, מתגלים הסטודנטים את מיומנותם המשפטית וחווים כיצד היא באה לידי ביטוי גם בתחום המשפט העברי. בד בבד נחשף בפני הציבור הרחב היותו של המשפט העברי משפט ישים, אשר בכוחו להתמודד גם עם שאלות הנוגעות לחיי חברה ומסחר מודרניים. השאלות שנידונו בכנסים השונים עסקו כולן בשאלות משפטיות-חברתיות בתחומים מודרניים, וניסו להתמודד איתן מנקודת מבטו של המשפט העברי. בין הנושאים שנידונו בכנסים של הקליניקה מראשית הקמתה:

- צווים זמניים במסגרת הליך בורות
- זכויות הורים המתמודדים עם מחלות נפשיות
- חיזוק מעמד של בתי הדין לממונות
- המשפט העברי בקהילה
- אחריות קרנות פנסיה לכספם של משקיעים
- זכויות יוצרים בתכניות לימודים
- ועדות קבלה ביישובים
- דיני תכנון ובניה
- דיני עבודה
- מקח טעות
- הצעת חוק יסודות המשפט העברי

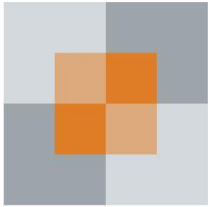
בתאריך ח' באייר תשע"ט, 13.5.19 קיימה הקליניקה כנס ומשפט מבוימים בשיתוף הקליניקה לגישור והקליניקה לרגולציה סביבתית בנושא שימוש בכלים גישוריים בבתי המשפט ובבתי הדין.

בכנס השתתפו כבוד השופטים סיגל זכאי-רסלר, סגנית נשיא בית משפט השלום תל אביב, גלעד הס, שופט פישוריים בבית משפט השלום הרצליה, והדיין כבוד הרב סיני לוי, דיין בבית הדין האזורי חיפה.

העבירו הרצאות בתחום כלים פישוריים וגישוריים בבתי משפט ובתי דין - פרופ' מיכל אלברשטין אחראית אקדמית של מערך הקליניקות ומובילה מחקר בינלאומי בתחום והרב סיני לוי. ניהלו את המשפט השופטים והדיין, כאשר סטודנטים משלוש הקליניקות הכינו את התיק לדיון והציגו את הטענות הרלוונטיות במהלך הכנס עצמו.

בסיום המשפט המבוימים הגיעו הצדדים לפסק דין בהסכמה.

הכנס העניק לנוכחים - מרצים, סטודנטים, רבנים, משפטנים וקהל רחב, כלים חשובים לניהול תיקים בפשרה.

מערך הקליניקות
הפקולטה למשפטים
אוניברסיטת בר-אילן

הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר אילן

The Civil Legal Aid Clinic
in Jewish Law Tribunals

הקליניקה לסיוע אזרחי
על פי המשפט העברי

היה מצולף. הרגשתי שיש לי למי לפנות כשצריך, ושהפגישות עם מנהלת הקליניקה
מחזקות אותי.

הכנת המיטור הייתה מצניינת וכיפית, גם אם מאתגרת, נחשפתי למקורות הלכתיים שלא
הכרתי ולאפרספקטיבה אחרת.

אין ספק כי הצבודה על התיק הייתה התרומה הכי גדולה שלי מהקליניקה, לה נתן לי
באמת הפעם הראשונה לחוות עבודה משפטית מעשית אמיתית על כל המשתמע מכך,
והכל כמובן בסיוע של ד"ר שפירא.

שפירא תמיד פנויה להתייעצות ולמתן ביקורת, והפגישות עמה תרמו והכוונו אותי רבות.
הצבודה על התיק תרמה ולימדה אותי רבות.

החקירה של הנושאים הייתה מצניינת ומחכימה, אהבתי את המיטה בה הסטודנט מלווה
את התיק לאורך כל הדרך.

מנהלת הקליניקה היתה אולם קשבת ותמיד היתה נכונה לעזור. אותגרו וזיפו מאיתנו
להיות מקצועיים ומדויקים.

הייתה שנה בה נחשפתי בצוקר לשוני שבין למידה תיאורטית לבין למידה לצורך יישום
ופרקטיקה. לטעמי לה היה הרווח הגדול בשנה הזו, כי לה פתח בפניי צוהר לדרך חשיבה
נוספת במשפט העברי.

מדברי הפונים לקליניקה

ברצוני להודות לכם על העבודה הנפלאה שעשיתם עבורי במסגרת התביעה שהגשתי בבית הדין ארץ חמדה. הסיטואציה ה"בדיעבדית" הזאת שבה אדם פרטי נאלץ להגיש תביעה, או מן הצד השני למצוא את עצמו נתבע, היא זרה ומאיימת לאדם הממוצע שבדרך כלל אינו יודע כיצד יש להתנהל בכל שלב, וכמובן גם נתון ללחצים ולמתח. הסיוע שזכיתי לקבל מכם, חיונם אין כסף, היה מקצועי ורגיש, וככל שהדבר נוגע אלי גם חיוני.

יבתקופה מאד קשה עבורנו, התקשרנו לקליניקה, וקיבלתם אותנו במאור פנים, טיפלתם בנו במסירות, אדיבות ומקצועיות לכל אורך הדרך.

ירצינו לומר תודה רבה על כל העזרה, לא יכולנו לבקש מישהי מקצועית ובעלת לב גדול יותר ממך!

לפני כשנה קיבלנו הפתעה, תביעה. לא ידענו לאן לפנות ומה עלינו לעשות. בתוך הלחץ גילינו אתכם סטודנטים למשפט שבשמחה פניתם למלאכה.

עם המון רצון ושמחה נרתמתם למשימה לעומק התיק ולהבנה שלמה, והתחלתם בעבודה. על כל סעיף מצאתם תשובה. ועל כל שאלה החזרתם קושיה. לא ויתרתם עד שהבנתם את עומקה של הסוגיה. טיעונים ענייניים ומדוייקים כך שגם אנו היינו נפעמים.

תמיד שמחתם לעזור וגם לעודד לפי הצורך, שתזכו להצליח בכל אשר תפנו ואת המשפט העברי לחדש בהצלחה.

תודות וברכות

בסיום דו"ח סיכום זה, אנו שולחים שלמי תודה להנהלת הפקולטה ולעומדים בראשה על עבודה מסורה ללא לאות לטובת הפקולטה ומערך הקליניקות בכלל, והקליניקה לסיוע אזרחי על פי המשפט העברי בפרט. תודה לדיקן פרופ' אורן פרז, הפועל לקידומן ולפיתוחן של הקליניקות ואתו ראש מנהל הפקולטה, עו"ד מירב גבעון שמנהלת את הפקולטה ביד רמה ובתבונה. השנה עבדנו בשיתוף פעולה עם פרופ' מיכל אלברשטין שהחליפה את ד"ר שירי רגב-מסלם בהנהלה האקדמית של מערך הקליניקות והמשכנו בעבודה הפורייה עם עו"ד קרן צפריר, מנהלת המערך המאפשרת פעילות טובה ומקצועית לכולנו. תודתנו שלוחה גם לצוות המנהלי והטכני של הפקולטה על ענפיו השונים, על הסיוע הרב והיומיומי ובמיוחד לאבשלום, עליזה, לימור ואביבה המסייעים בכל הנצרך. תודות גם לשאר חברי הסגל האקדמי והמנהלי של הפקולטה על החברות והשיתוף.

המשך עבודה פורייה ומשותפת וברכת שנת לימודים טובה ומבורכת לכולנו,

ד"ר שפרה מישלוב, מנהלת

ד"ר יעקב חבה, מנחה אקדמי

הקליניקה לסיוע אזרחי על פי המשפט העברי

